

Udviklingen i dansk dagligvarehandel

Udviklingen i antallet af dagligvarebutikker

Tiderne, hvor alle byer med respekt for sig selv havde en bager på det ene hjørne, en købmand på det andet og en slagter overfor, er forbi. Antallet af butikker i Danmark har været støt dalende gennem de sidste årtier. Især er antallet af de såkaldte specialbutikker – eksempelvis bagere, slagtere, fiskehandlere og ostehandlere – faldet væsentligt.

Langt størstedelen af den danske dagligvarehandel sker i dag via de butikskoncepter, som vi kender som hypermarkeder, store og små supermarkeder, nærbutikker, discountbutikker og convenience-sektoren med hele kioskmarkedet.

Det er købmændene og de to store kapitalkæder Coop og Salling Group, der dominerer den danske dagligvarehandel. Flest butikker i den såkaldte kolonialektor har Coop Danmark med 1.055 butikker, hvilket svarer til 38,2 procent af de danske dagligvarebutikker. Herefter følger købmændene, der har i alt 784 dagligvarebutikker, svarende til 28,4 procent af det samlede antal dagligvarebutikker, hvortil kommer yderligere næsten fem hundrede butikker inden for kiosksektoren. Salling Group har 625 butikker eller 22,6 procent af det samlede antal butikker, mens Aldi/Lidl tilsammen har 300 butikker, svarende til 10,9 procent af det samlede antal dagligvarebutikker i Danmark.¹

Over den seneste 10-års periode fra år 2008 – 2018 er antallet af dagligvarebutikker i Danmark gået fra i alt 3.162 i år 2008 til 2.764 i år 2018, hvilket svarer til en reduktion på ca. 13 procentpoint. Som det fremgår af tabellen, har især 2017/2018 budt på mange butikslukninger.

Udviklingen i antallet af dagligvarebutikker fordelt efter urbanisering²:

Urbaniserings-grad	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Over 100.000 indb.	429	432	437	443	492	500	507	516	519	508	505
40.000 – 100.000 indbyggere	399	428	439	443	418	426	417	431	418	429	423
10.000 til 40.000 indbyggere	677	648	658	650	659	664	648	619	611	579	572
2.000 – 10.000 indbyggere	787	787	786	772	774	766	772	744	739	710	680
Under 2.000 indbyggere	870	809	786	749	713	684	643	618	612	594	584
Total	3.162	3.104	3.106	3.057	3.056	3.040	2.987	2.928	2.899	2.890	2.764

¹ Dansk Dagligvarehandel 10-års statistik 2008-2018, Retail Institute Scandinavia

² Dansk Dagligvarehandel 10-års statistik 2008-2018, Retail Institute Scandinavia

Det er dog ikke alle steder, at udviklingen har ramt lige hårdt – det er i landdistrikterne og byerne med under 2.000 indbyggere, hvor antallet af butikker er gået meget stærkt tilbage. I år 2008 var der 870 butikker på landet og i byer med under 2.000 indbyggere, mens antallet i disse områder var faldet til blot 584 butikker i år 2018. Hvis man indekserer tallene og sætter år 2008 til indeks 100, er indekset for 2018 faldet til 67. Der er altså tale om, at der er sket et fald på hele 33 procentpoint i en tiårs periode – eller sagt på en anden måde, antallet af dagligvarebutikker i de mindste byer og landdistrikter er faldet med tredjedel, hvor det samlede fald i antallet af dagligvarebutikker i den samme periode på landsplan har været på ca. 13 procent. De seneste to år er antallet af butikker på landsplan faldet med hele 135 butikker, hvilket er væsentligt mere, end hvis man ser på perioden fra 2006 til 2008, hvor antallet af butikker på landsplan kun faldt med 6 butikker.

Udviklingen i antallet af dagligvarebutikker i landdistrikterne

I landdistrikterne og i de små byer med under 2.000 indbyggere har der de seneste to år været større fald i antallet af butikker, end der var i perioden 2015 og 2016 – og dette på trods af, at der ganske mange steder er en stigende bevidsthed om vigtigheden af at have en lokal dagligvarebutik, der ofte er det sociale omdrejningspunkt i de mindre bysamfund. Og hvor det måske ikke er muligt at drive en butik på almindelige markedsvilkår, ser vi flere og flere steder, hvor finansieringen tilvejebringes gennem etablering af eksempelvis et fælles anpartsselskab, der står for driften af købmandsbutikken.

Som det fremgår af ovenstående tabel, er det i landdistrikter og byer med under 2.000 indbyggere, at antallet af butikker er stærkest reduceret – her har tilbagegangen som nævnt været på 33 procentpoint i perioden fra 2008 til 2018, mens de største byer har haft fremgang i antallet af dagligvarebutikker. I byer med over 100.000 indbyggere har fremgangen været på hele 18 procentpoint, mens den i byer med mellem 40.000 og 100.000 indbyggere har været på 6 procentpoint. Der er altså ingen tvivl om, at koncentrationen mod de store byer fortsat er væsentlig.

Demografisk udvikling

Erhvervsstyrelsen pegede i sin Landdistriktpolitiske redegørelse fra 2018 på, at der sker en såkaldt dobbelt urbanisering, hvor de store byer vokser, og der samtidig er en flytning fra de mindste landsbyer mod lidt større byer og lokale bycentre³.

Danmarks samlede befolkningstal steg i 2017 med godt 32.000. Fra 2017 til 2018 oplevede 72 kommuner en stigning i befolkningstallet, hvilket er lidt færre end tidligere.

Den generelle befolkningsstigning har i de senere år ikke været jævnt fordelt geografisk. Specielt i kommunerne omkring de større byer på Sjælland og i Midtjylland har man oplevet en stor stigning i befolkningstallet, mens kommuner i Nord- og Vestjylland, og i det sydlige Danmark ikke har oplevet samme vækst. Nordvest- og Nordjylland, kommunerne omkring det Sydfynske Øhav og Bornholm er blandt de områder, der fortsat har størst befolkningstilbagegang.

³ Regional- og Landdistriktpolitisk Redegørelse 2018 – Regeringens redegørelse til Folketinget

For så vidt angår aldersfordelingen, fremgår det af redegørelsen fra 2018, at yderområderne har en relativt høj andel af ældre borgere. Den højeste gennemsnitsalder ses i kommuner længere væk fra de større byer, på Fyn og Djursland og i ø-kommunerne.

Udfordringerne knyttet til en voksende andel af ældre borgere er med andre ord særligt udtalte i områderne – landdistrikter og byområder – længere væk fra de største byer.

Udviklingen i antallet af ældre borgere i landdistrikterne sammenholdt med tilbagegangen i antallet af dagligvarebutikker i disse områder må derfor forventes på sigt at stille kommunerne og borgerne over for forsyningsmæssige udfordringer i forbindelse med indkøb af dagligvarer.